

АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ
ЛЬВІВСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ

На правах рукопису

ГРУДЗЕВИЧ
Ярослав Васильович

ОРГАНІЗАЦІЯ
ФІНАНСОВО-БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В СИСТЕМІ СТАБІЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ
(на прикладі промисловості)

Спеціальності:

- 08.00.05. — Економіка, планування, організація управління народним господарством і його галузями
08.00.10. — Фінанси, грошовий обіг та кредит

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

ЛЬВІВ 1994

00801525 (L)

AB 29.526

Дисертаційна робота виконана у Львівському відділенні Інституту економіки АН України.

Науковий керівник —

доктор економічних наук, професор, академік АПМ України
БЕЛЕНЬКИЙ П. Ю.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор ТИВОНЧУК І. О.
кандидат економічних наук МИХАЙЛІВ З. В.

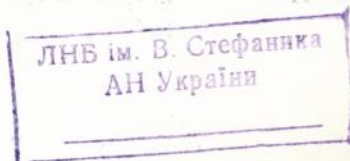
Провідна установа —

Тернопільський інститут народного господарства.

Захист дисертації відбудеться «22» жовтня 1994 року
о 14 годині на засіданні спеціалізованої ради Д. 016.39.03 по захисту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук у Львівському відділенні Інституту економіки АН України за адресою: 290008, Львів, вул. Театральна, 17.

З дисертацією можна ознайомитись в бібліотеці Львівського відділення Інституту економіки АН України.

Автореферат розісланий «16» березня 1994 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук

В. І. ЖОВТАНЕЦЬКИЙ

I. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ.

I. I. Актуальність теми дослідження. Серед економічних проблем, зв'язаних з виходом України з глибокої кризи, важливе місце займають проблеми грошово-кредитних відносин, стабільної національної валюти, вдосконалення організації фінансово-банківської діяльності і її вплив на стабілізацію промислового виробництва. Створення нової двоєрівневої структури банківської системи після прийняття Закону України "Про банки і банківську діяльність" привело до суттєвих змін в роботі банківських установ, їх функціях, взаємовідносинах з підприємствами – споживачами послуг, значно розширилась мережа банків нового, комерційного акціонерного типу. Згідно цього законодавства почали реорганізуватись банки в формі акціонерних товариств і товариств з обмеженою відповідальністю, створювались нові універсальні і спеціалізовані, регіональні і галузеві банки. В умовах спаду ділової активності в усіх сферах господарської діяльності, падіння виробництва і національного доходу країни, в кредитно-фінансовій системі йшов зворотній процес – зростала кількість комерційних банків / в даний час в Україні функціонує понад 170 комерційних банків/. Проте цей процес проходив наспіх, стихійно без врахування того, що інші об'єкти господарської інфраструктури, які обслуговують промислові підприємства до цього часу значно відстають. Все це привело до великих витрат і створило обстановку некерованості найважливішими економічними процесами. В результаті неуваги до питань регулювання грошового обігу, відсутності цілеспрямованості в кредитній політиці і в розрахунках створились умови обвального обезцінення грошей – гіперінфляція. В розрахунках між промисловими підприємствами і господарськими організаціями накопичувались величезні неплатежі як за сировину так і за готову продукцію, що привело до серйозної кризи в фінансовій і грошово-кредитній системі, яка вразила всі сфери виробництва і обігу.

В той же час, питання організації банківської діяльності в період переходу до ринкових відносин є найменш розроблені, як в науковому, так і в організаційно-методичних аспектах. Тому в рекомендаціях по вдосконаленню організації фінансово-банківської

діяльності в сучасних умовах слід виходити, з одного боку, з аналізу теорії і практики організації такої в країнах з розвинутою ринковою економікою, а з другої - в єдності з усією системою стабілізації економіки країни і окремих її галузей.

Серед питань, які вимагають першочергової розробки, слід назвати дослідження видів банківської діяльності, як факторів стабілізації економіки і їх ефективності в різних умовах господарювання; впливу економічної політики держави на фінансовий стан промислових підприємств, як споживачів банківських послуг; організацію банківської системи країни, інформаційних зв'язків, як між банками, так і банків з підприємствами та іншими клієнтами.

Все це свідчає про актуальність проблеми, і важливість практичного її вирішення і було передумовою вибору дисертаційного дослідження.

1.2. Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування науково-методичних основ і розробка практичних рекомендацій по вдосконаленню організації фінансово-банківської діяльності в умовах становлення ринкових відносин господарювання, як фактору стабілізації економіки і перш за все промислового виробництва. В процесі реалізації поставленої мети основна увага в роботі приділена наступним завданням:

- аналізу науково-методичних підходів і досвіду організації і ефективності банківських систем в умовах розвинутих ринкових відносин;
- видам банківських систем, їх структурам, функціям і ефективності в різних умовах господарювання;
- розробці рекомендацій по вдосконаленню організації і підвищенню ролі банківської системи в стабілізації економіки України і перш за все промисловості;
- створенню мережі стабільних інформаційних зв'язків в банківській системі, включаючи підприємства.

1.3. Предмет і об'єкт дослідження. Предметом дослідження є науково-методичні розробки по організації і підвищенню ефективності фінансово-банківської системи в умовах переходу до ринкової економіки, а також її вплив на стабілізацію промислового виробництва.

тва і виводу економіки України з стану стагнації. Об'єкт дослідження – банківська система України, фінансово-банківські структури країн СНД, бувшої РЕВ і країн з розвинутими ринковими відносинами, а також промислові підприємства.

1.4. Методологія і методи дослідження. Методологічною основою дослідження стали сучасні теорії ринкової економіки, вітчизняні і зарубіжні публікації з питань розвитку ринкових відносин.

В дослідженні використані закони України, що стосуються питань організації фінансово-банківської діяльності, переходу банківської системи, промислових підприємств до ринкової економіки, Декрети Кабінету Міністрів України та інші нормативні документи.

В ході дослідження використані методи порівняльного, групового, статистичного і факторного аналізу.

1.5. Наукова новизна. Дисертаційна робота містить елементи наукової новизни, суть яких заключається в наступному:

- реалізований структурно-функціональний підхід до аналізу ефективності і організації банківської системи в період переходу до ринку, як фактору стабілізації економіки;
- показані принципи можливості і шляхи використання організаційно-економічних методів банківської діяльності в країнах з розвинутою ринковою економікою для її становлення в Україні в умовах переходу до ринку;
- запропоновано найбільш ефективні види банківських систем, адекватні сучасним фінансово-економічним умовам країни, яка переходить до ринкових відносин;
- показано вплив економічної політики держави на фінансовий стан суб'єктів господарювання, промислових підприємств, як споживачів банківських послуг;
- обґрунтований висновок про те, що стабілізації економіки повинен сприяти підхід до організації банківської системи, як єдиного цілого, що включає банківські установи і споживачів їх послуг – підприємства, фінансовий стан яких залежить від економічної політики держави;
- узагальнений досвід і запропоновані рекомендації по ефективній організації банківської системи України;

- описані вимоги і умови створення системи інформаційних зв'язків в системах "банк-банк" і "банк-підприємство".

І.6. Практичне значення дисертаційної роботи заключається в тому, що запропоновані висновки і рекомендації по вдосконаленню організації і підвищенню ефективності банківської системи можуть бути використані як в практичній діяльності державних і інших структур по стабілізації економіки, так і в учбовому процесі по підготовці спеціалістів відповідного профілю.

Проведені теоретичні дослідження з питань організації і підвищення ефективності банківської діяльності можуть бути використані при розробці наукової концепції державно-ринкового регулювання економіки.

І.7. Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації доповідались і одержали схвальний відгук на міжнародній науково-практичній конференції "Троші, фінанси і кредит в умовах формування ринкової економіки" /Чернівці, 1993 р./ та інших регіональних, республіканських конференціях і науково-практичних семінарах.

І.8. Публікації. За результатами виконаних досліджень опубліковано 7 наукових робіт загальним обсягом 16,8 д.а.

І.9. Структура та обсяг роботи. Дисертація складається з вступу, двох глав, висновків, списку використаної літератури, додатків і викладена на 162 сторінках машинописного тексту, включаючи 10 таблиць.

У вступі обґрунтовується актуальність теми дослідження, його предмет, об'єкт, теоретичне і практичне значення, наукова новизна і методологічна база.

У першій главі "Організаційно економічні основи банківської діяльності" аналізуються організація і ефективність банківських систем в країнах з розвинутою ринковою економікою і можливість їх використання в Україні, розглядаються різні види банківських об'єднань і їх ефективність в різних умовах господарювання. На основі аналізу показано, що там де Центральний банк і банківсь-

ка система менше регламентується урядом, вільні від прямого урядового втручання, там він ефективніше проводить кредитно-грошову політику і забезпечує найнижчі темпи інфляції.

У другій главі "Банківська система України і підвищення її ролі в стабілізації економіки /промисловості/" показаний механізм впливу економічної політики держави на фінансове положення промислових підприємств, як споживачів банківських послуг; обґрунтовується організація банківської системи України, яка в найбільшій мірі сприяє стабілізації економіки; викладені рекомендації по створенню системи інформаційних зв'язків в банківській системі, визначається роль і місце в ній промислових підприємств.

У висновках викладені основні теоретичні і прикладні результати, які одержані в процесі проведеного дослідження.

2. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ

2.1. При переході до ринкової економіки найважливішим фактором є організація ефективної системи управління фінансовими і грошово-кредитними відносинами і її центральної частини - стабільної і активно функціонуючої структури банків. Банківська система в економіці, зв'язаної ринковими відносинами, виконує триєдину роль.

По-перше, розвинута структура комерційних банків керує системою платежів.

По-друге, разом з іншими фінансовими посередниками, банки скеровують збереження населення фірмам і промисловим підприємствам.

По-третьє, комерційні банки, які діють у відповідності з грошово-кредитною політикою центральних державних емісійних банків, регулюють кількість грошей, які знаходяться в обігу в тій чи іншій економічній системі.

Ситуація на будь-якому національному фінансовому ринку в значній мірі залежить від кредитно-грошової політики емісійного банку, як правило, це Центральний, Національний або Державний банк.

Сучасні центральні банки країн з розвинутою ринковою еконо-

мікою є акціонерними. Їх можна розділити на три групи:

а/ банки, пакет акцій яких повністю знаходиться у власності держави / Банк Англії, Банк Франції і інші /;

б/ банки, пакет акцій яких поділений між державою і комерційними і приватними установами / Банк Японії, Банк Італії, Банк Австрії, Банк Шотландії і інші /;

в/ банки, пакет акцій яких може бути у власності установ, які входять в систему Центрального банку-державних / в Німеччині акціями Бундесбанку володіють 14 земельних банків і Центральный банк Фрлліна, або приватно-комерційних / Сполучені Штати Америки /.

Україна зараз іде по першому шляху, хоч і з широким розвитком змішаної економіки можливе становлення другої форми формування центрального банку.

Основу всієї грошово-кредитної системи країни складають комерційні банки та інші кредитні і фінансові установи. В більшості розвинутих країн від 75 до 90 відсотків всієї грошової маси складають банківські депозити і лише 10-25 відсотків - банкноти Центрального банку. Тому державне фінансове регулювання може бути успішним лише в тому випадку, якщо держава через Центральний банк здатна впливати на масштаби і характер операцій комерційних банків, через які і здійснюється фінансова "настройка" кредитно-фінансової системи, від стану якої багато в чому залежить ділова кон'юнктура в країні.

Серед країн-лідерів світові економіки немає уніфікованого підходу до класифікації банківських установ. Так у Великобританії, у відповідності із структурною схемою Банку Англії, виділяються такі групи банків: депозитні банки, дисконтні і акцептні дома, іноземні і інші банки. В Японії у сфері приватного кредиту діють міські, регіональні, трастбанки, банки довгострокового кредиту, іноземні банки. В Німеччині, у відповідності з методикою Бундесбанку, існують комерційні, ощадні банки і кредитні товариства, іпотечні банки і будівельні ощадні компанії, банки споживчого кредиту, інвестиційні компанії, кредитні інститути з особливими завданнями.

Двома найважливішими банками, які причетні до проведення фінансової політики двох країн, США і Японії, які виробляють половину

валового національного продукту індустріального світу є Американська федеральна резервна система /ФРС/ і Японський банк. В дисертації дається порівняльний аналіз ефективності виконання ними своїх функцій.

Не дивлячись на те, що функції федеральної резервної системи і Японського банку по суті тотожні, Японський банк виявився більш результативним у проведенні фінансової політики. Ключовим фактором у досягненні цього є міра незалежності центрального банку від політичного керівництва країни.

Теоретично ФРС менше зазнає втручання уряду ніж Японський банк. Однак за останні декілька років складається враження, що діяльність ФРС надто політизована, багатьо конгресменів намагаються законодавчим шляхом обмежити незалежність свого національного банку. А це послаблює можливості ФРС в боротьбі з інфляцією.

Дальше розглядаються особливості організації банківських систем Великобританії, Італії, Франції, Німеччини, Австрії і ін.

2.2. Аналіз, проведений в дисертації, показує, що досвід функціонування банківської структури в країнах з розвинутою ринковою економікою може бути успішно приміненний при організації банківської системи України в період переходу і становлення ринкових відносин, демонополізації економіки, реформування промисловості і інших галузей господарства.

Головні труднощі становлення банківської системи в Україні пов'язані з тим, що цей процес проходить в умовах глибокої економічної кризи, якої до цього часу не переживала жодна розвинута країна світу і яка має на сьогоднішній час ринкову економіку. Все це ускладнюється ще і тим, що одночасно з ломкою економічної системи господарювання, проходить і ломка політичної системи, а також і тим, що Україна, на відміну від Росії, в рамках колишнього СРСР не мала свого Національного банку. Республіканський Держбанк практично відіграв роль філії Держбанку СРСР і тому після розпаду Союзу Україні прийшлося формувати банківську структуру майже наново.

В дисертації показано, що для організації ефективної банківської системи в Україні необхідний поглиблений теоретичний аналіз і вивчення багатогранного досвіду становлення і функціонування таких систем в країнах з розвинутою банківською системою. Саме відсутність чіткої концептуальної лінії в цьому питанні разом з недосконалістю Закону "Про банки і банківську діяльність", постійні зміни в валютному законодавстві, недорозвинутість міжбанківських бірж, фіскальність податкової політики, незадовільний стан системи інформаційних зв'язків стримують розвиток банківської структури і, як наслідок, негативно впливають на промисловість, енергетику, будівництво і інші галузі економіки.

2.3. В роботі проаналізовано види банківських систем, їх структура, функції і ефективність в різних умовах господарювання, розроблені рекомендації по вдосконаленню організації і підвищенню ролі банківської системи в стабілізації економіки України і промислового потенціалу, створенню системи інформаційних зв'язків.

В дисертації обґрунтовано висновок, що комерційні банки, як і інші ринкові структури, є саморегулюючими. Проте вони існують в конкретному законодавчому, правовому і економічному середовищі. І тому підвищення рівня законодавчого регулювання банківської діяльності - найважливіша передумова вдосконалення сфери міжбанківських відносин в Україні.

Головним чином неадекватність системи розрахунків через банки спонукає їх клієнтів / промислові підприємства, організації будівництва, енергетики, побуту, торгівлі і особливо малі комерційні структури / накопичувати великі суми готівки і розраховуватись неж. Щоб зробити економічно вигідними безготівкові розрахунки, необхідно надати комерційним банкам широкі можливості для організації альтернативних платіжних систем, створити умови для розвитку комерційного кредитування, за рахунок змін системи сподаткування заохочувати комерційні банки певну частину кредитних ресурсів спрямовувати на пільгове кредитування базових галузей промисловості.

Налагодження системи розрахунків в національних валютах між партнерами з країн Центральної і Східної Європи передбачає впровадження гнучкої системи розрахунків, яка б не обмежувалась

якимось одним платіжним засобом / наприклад, вільно конвертована валюта / і дозволяла задіяти на рівні підприємства не тільки товарні, але й інші ресурси, забезпечити взаємозв'язок внутрішнього і міжнародного господарського обороту.

2.4. В дисертації показано, що створення вітчизняних інформаційних систем зв'язано з вирішенням багатьох складних проблем. Це і проблеми технічного забезпечення, і організація комунікаційних зв'язків, і надання юридичного статусу електронній формі передачі фінансової інформації та збереження її таємності. А це в свою чергу вимагає створення в Україні міжбанківської професійної організації, яка б займалась формуванням і використанням мережі обміну міжбанківської фінансово-економічної комерційної інформації. При цьому необхідно, щоб така система легко адаптувалася в подібні системи Співдружності незалежних держав і інших країн Східної Європи і світу.

Враховуючи, що для промисловості України, на сьогоднішній день одним з найбільш актуальних питань є прискорення платежів, як в межах держави, так і в межах колишнього Союзу, нами запропонована наступна організація міжбанківських розрахунків між країнами СНД в національних грошових одиницях, яка може будуватись на таких умовах:

- між країнами заключаються міжурядові угоди, в яких передбачається проведення міжнародних розрахунків в національних валютах, визначаються уповноважені банки країн, характер товарообігу і його суб'єкти;
- уповноважені банки заключають між собою міжбанківські угоди і самостійно розробляють схеми і порядок розрахунків;
- схема розрахунків будується на принципі збалансованості платежів і поставок за угодами, відповідальність за виконання яких беруть на себе банки;
- банки при участі товарних бірж / торгових будинків / організують в погоджені терміни збір підготовки контрактів на купівлю і продажу товарів в кожній з країн партнерів;
- банки виявляють потребу всіх потенційних контрагентів в валюті країн-партнерів і проводять валютні аукціони, на яких визначають валютні курси кожної з валют, виходячи з попиту і пропозицій;

- банки відкривають один одному біжучі рахунки в національній валюті, на яких враховуються платежі за імпорт і постачання від підприємств за експорт.

2.5. Досвід країн з розвинутою ринковою економікою свідчить, що в умовах валютного дефіциту, найбільш ефективним способом створення системи клірингових розрахунків між банками різних країн є багатосторонній кліринг з умовним погашенням сальдо і взаємним технічним кредитуванням. Можливості такої форми набагато зростають при кредитуванні по сальдо за рахунок залучення іноземних ресурсів в доповнення до відповідних власних коштів країн-членів клірингової групи. Саме така форма валютного клірингу є найбільш перспективною для розрахунків між країнами Східної Європи і Співдружності Незалежних Держав.

В дисертації проаналізовано початковий період / I-ше півріччя 1992 р. / проведення економічних реформ в Україні, показано динаміку спаду промислового виробництва, скорочення валового національного продукту, продуктивності праці, росту безробіття, перевищення розходів бюджету над доходами, росту випуску грошової маси в обіг. В цей же період майже на всі товари, особливо на продовольчі, різко зростали як роздрібні, так і оптові ціни.

В промисловості продовжувався процес розриву господарських зв'язків. Незабезпеченість матеріальними ресурсами, неспіврозмірний ріст цін при неплатієздатності більшості промислових підприємств приводило до росту заборгованості за поставки продукції, зменшення обігових коштів і спаду промислового виробництва. Посилення кризових явищ привело до різкого зниження інвестицій і падіння темпів капітального будівництва.

На основі аналізу зроблено висновок, що в процесі проведення реформ вже в кінці першого півріччя 1992 р. в Україні створилась нова макроекономічна ситуація. Вона характеризується зростанням значення грошей, з одного боку, і ослабленням контролю за їх обігом, з другого. Відчувався більший вплив грошово-кредитної політики на економічні процеси, зокрема, на промислове виробництво. Інфляція іспірувалась, головним чином, витратами промислового виробництва, очікуванням його росту в результаті відпущення цін і змінами в податковій системі, спробами відновити дореформений рівень зарплати, очікуванням лібералізації цін на енергоносії, а потім фактичним їх підвищенням. Таким чином, ріст цін проходив автономно по відношенню до руху грошової маси, що приводило до зменшення вмісту грошей і одночасно до збільшення швидкості їх обігу.

Грошово-кредитна політика через великий стрибок цін не стала суттєвим гальмом інфляції. Не вплинула вона і на стан справ в реальній економіці, наростаючий спад якої практично в цілому визначився виробничими факторами. Економіка залишалась ще недостатньо ринковою для включення типових для ринку механізмів грошового впливу, але вже недостатньо адміністративно-розподільчою для продовження використання командних важелів.

В грошовій сфері, в усій фінансовій системі, спостерігалась все більша втрата контролю зі сторони Національного банку України та накопичувались передумови для подальшого розкручування спіралі інфляції, падіння курсу карбованця, гіперінфляційного росту цін, дальшого спаду промислового виробництва і інших галузей господарства.

На підставі раніше викладеного в дисертації зроблено висновок, що на період переходу України до ринкової економіки все це вимагає нових підходів до економічної політики, які можливо не зовсім відповідають економічним теоріям, але адекватні реальній економічній ситуації.

2.6. В даний час в Україні функціонує дворівнева банківська система. Перший її рівень представляє Національний банк України, який виконує роль Центрального банку, другий рівень складають комерційні банки. На підставі аналізу функцій діяльності НБУ визначених банківським законодавством, їх практичним приміненням, а також пропозицій вчених і банківських спеціалістів, з дисертації обґрунтовані висновки про необхідність посилення ролі і значення НБУ як Центрального банку в регулюванні економіки України, стабілізації і, в подальшому, рості промислового виробництва.

Посилення ролі Національного банку можна досягти шляхом відповідного формування його статутного фонду і використання механізмів власності. Доцільно, щоб значна частина статутного капіталу Національного банку / наприклад, 50 проц. / належала до загальнодержавної власності, а решта у пропорційному відношенні складала власність регіонів / областей України/. Це сприятиме консолідації інтересів держави і регіонів, створить ефективну фінансову основу для зміцнення держави.

2.7. В дисертації поставлено питання про необхідність прийняття Закону про механізм обслуговування державного бюджету. Особливо підкреслено, що Національний банк України повинен більш цілеспрямовано вести роботу по зміцненню грошового обігу в країні, нормалізації інфляційних процесів за допомогою економічних важелів, активніше впливати на структурну перебудову економіки у відповідності з вимогами ринку і стратегічних завдань держави, за допомогою впровадження нових форм кредитних відносин, інших економічних заходів, сприяти збільшенню кількості комерційних банків / у 5-10 разів/ та їх філій, відділень. Обґрунтовано застосування дії моделі комерційних банків-спеціалізованих / за досвідом США/ та універсальні / досвід Німеччини/. Національному банку України слід повертати комерційні банки до потреб промислового виробництва, проводити заходи направлені на стримування кредитної експансії, аж до прямого лімітування кредитів комерційних банків, застосувати в перехідний період нормування кредитної ставки з врахуванням необхідності її диференціації на дві групи- для виробників /нижча норма кредитної ставки/ та інших видів діяльності / вища норма кредитної ставки/; а також узгодження норм кредитних ставок з механізмом регулювання облікових ставок, механізму кредитно-грошового регулювання, який базується на засадах своєчасного повернення кредитів та інших позик тільки за рахунок успішної виробничо-господарської діяльності.

В процесі організації і становлення фінансово-банківської системи в період переходу до ринкової економіки слід значно підвищити роль НБУ, як охоронця державних інтересів, органу нагляду за діяльністю комерційних банківських структур. Разом з тим в дисертації також підкреслено, що при виконанні контрольних функцій Національний банк не зміг позбутися формалізму і не був достатньо гнучкий в призначенні економічних стимулів для підтримки здорового підприємництва. Не можна також будувати відносини з комерційними банками, орієнтуючись тільки на кінцеві результати-прибуток і дивіденди. На підставі ранішесказаного зроблено висновок, що при існуючій жорсткій політиці регулювання комерційних банків з боку НБУ неможливий розвиток цивілізованої кредитно-грошової системи незалежної України.

Тому автор пропонує розробити і впровадити принципово новий економічний і правовий механізм регулювання суб'єктів банківської діяльності. За основу взятий відомий в світовій практиці інструментарій, який представлений політикою рефінансування, мінімальних резервів, відкритого ринку, політикою вкладів і т.д. Все це повинно стати першочерговими заходами при розробці нової філософії банківської діяльності.

Не всі спеціалісти банківської справи поділяють думки про оправданість функціонування двоєрівневої банківської системи, в тому виді як вона сформувалась в даний час. В дисертації автор схиляється до того, що в даній економічній ситуації, яка склалась в Україні було б доцільно перейти до трьохрівневої банківської системи. Перший рівень - Національний банк України. Другий рівень - сильні центральні акціонерно-комерційні банки по окремих напрямках їх діяльності, такі як Промінвестбанк, Укрсоцбанк, банк "Україна", Експортно-імпорتنний банк. Третій рівень - самостійні від центральних комерційних банки регіонального типу, дія яких розповсюджується на місто, район, область, з універсальними функціями.

При такій схемі НБУ повинен тісно співпрацювати з ведучими центральними комерційними банками, які функціонують в різних сферах економіки - інвестиційній, аграрній, промисловій, торговій, зовнішньоекономічній. Для цього слід було б звільнити його від безпосередньої взаємодії і нагляду за діяльністю багаточисельних первинних банківських установ, зосередивши увагу аудиту на діяльності центральних, комерційних і великих регіональних банків.

2.8. На думку автора реорганізація банківської системи в Україні повинна здійснюватись по ряду напрямків.

По-перше, необхідне зміцнення банків, концентрація їх діяльності в певних сферах господарювання. На наш погляд організація вузькогалузевих, відомих банків - явище тимчасове. Їх функціонування не зміцнює міжгосподарські зв'язки, а породжує захоплення торгово-посередницькими операціями, спекулятивною перепродажем ресурсів, не рахуючись з загальнодержавними інтересами.

По-друге, було б доцільно розмежувати системи короткотривалого + довготривалого кредитування. Більшість комерційних банків

займаються сьогодні короткотривалими операціями, їх позики йдуть, головним чином, на формування обігових коштів клієнтури. Це зв'язано з характером ресурсів, які формуються і залучаються, як правило, на короткий термін, і на такий же термін видається позика.

По-третє, особливе місце серед банків повинен зайняти Ощадний банк. Поки що він не став повноцінним банком, а залишається Ощадною касою. Його активні операції не йдуть ні в яке порівняння з подібними операціями Ощадних банків в країнах з розвинутою ринковою економікою.

На перший погляд побудова такої трьохрівневої банківської системи нагадує попередню структуру з державними спеціалізованими банками. Але ця подібність є тільки по формі. Різниця тут слідуюча: - центральні, комерційні банки діють як акціонерні, а не державні підприємства на комерційній основі. Вони організаційно і економічно незалежні від НБУ. Їх відносини з НБУ побудовані на договірних засадах;

- певна спеціалізація при одночасному розвитку універсалізму в майбутньому буде мати цілеспрямований / інвестиції, накопичення, підприємницька діяльність в базових галузях, зовнішньоекономічна сфера/, а не відомчий, або галузевий характер. Раніше такої спеціалізації банків не було;

- створюються міцніші основи для відстоювання інтересів територій і економічних районів в зв'язку з розширенням і зміцненням мережі регіональних комерційних банків;

- при збереженні гвної самостійності центральних і регіональних банків передбачається координація діяльності банків в рамках єдиної грошово-кредитної політики.

Все сказане не означає, що успіх побудови досконалішої банківської системи залежить тільки від держави. Комерційні банки також повинні нести свою долю соціальної відповідальності, сприяти своєму грошовою політикою розвитку виробництва товарів і послуг, переборювати регресивні тенденції в економіці. Вони повинні приймати активнішу участь у створенні функціонально нових господарських структур по горизонтальному принципу - об'єднувати навколо себе промислових виробників, створювати тим самим фінансово-промислові групи.

При такій поведінці комерційний банк консолідує різноманітні промислові виробництва на території регіону де він розміщений. Добре знаючи потреби і особливості діяльності своїх клієнтів, він може мобільно маневрувати своїми ресурсами, оперативно відкликатись на запити своїх замовників, прогнозувати свою діяльність і одержувати прибуток, допомагаючи тільки тим, хто реально виробляє товари і надає послуги, сприяючи своєю діяльністю розширенню промислового виробництва і насиченню ринку товарами.

2.9. В дисертації показано, що особливе значення для дальшого розвитку банківської структури України має організація широко розгалуженої системи інформаційного забезпечення. Тобто створення електронної мережі зв'язку між учасниками кореспондентських відносин.

Для організації системи інформаційних послуг у банківських установах є доцільним створити банк інформаційних даних. На першому етапі організується інформаційна мережа банків-кореспондентів в країні / банки-банки/. В подальшому в цю мережу включаються підприємства / банки-промислові і інші підприємства в країні і за кордоном/. Як відправний момент може бути використана існуюча система інформації банків, у яку поступово зливаються промислові підприємства.

Створення єдиного інформаційного потоку, - як фінансового, так і комерційного - вимагає значних капіталовкладень, які визнаються перш за все вартістю технічних засобів, їх монтажу і відладки. Вартість тільки програмного забезпечення коливається в діапазоні 0,5-150 млн. доларів. При цьому його розробка вимагає біля 2-х років роботи високопрофесійного колективу.

Програма розробки мережі банківського обслуговування включає в себе організацію наступних, на нашу думку, обов'язкових компонентів:

- багатопільових інформаційних мереж зв'язку, які повинні відповідати міжнародним стандартам, створюватись на базі як діючих засобів зв'язку, так і таких, що заноно розгортаються;
- комерційних розрахункових і інформаційно-аналітичних регіональних центрів з виходом на зарубіжних партнерів;
- науково-дослідних, учбових і технічних центрів.

Таким чином йдучи шляхом ринкової економіки, враховуючи європейський і світовий досвід, підприємці і банківські працівники можуть знайти власне вирішення цієї проблеми. Вже і зараз деякі наші банківські установи мають можливість для створення сучасних інформаційних мереж; в Премієнвестбанк України функціонує непогано організована технічна база, система обробки даних по фінансових операціях,

в обширна клієнтура, всі регіональні управління і відділення зв'язані електронним зв'язком. Створенні всі передумови для підключення до світової комп'ютерної мережі банківського зв'язку. Ведеться робота по приміненню супутникової системи зв'язку.

3. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ ОПУБЛІКОВАНІ В НАСТУПНИХ РОБОТАХ:

- 3.1. Банки в рыночной экономике. Киев, УкрИНТЭИ, 1993 г., в соавторстве, 2,4 п.л.
- 3.2. Межбанковские отношения /опыт, проблемы в странах рыночной экономики/. Киев, УкрИНТЭИ, 1993 г., в соавторстве, 3,6 п.л.
- 3.3. Финансово-кредитная система, налоговая политика. /Зарубежный опыт/. Киев, УкрИНТЭИ, 1993 г., в соавторстве, 2,2 п.л.
- 3.4. Опыт организации межгосударственных расчетов. Киев, УкрИНТЭИ, 1993 г., 0,9 п.л.
- 3.5. Мотивация и стимулирование труда в условиях рынка. Киев, УкрИНТЭИ, 1993 г., в соавторстве, 3,75 п.л.
- 3.6. Коммерческие банки: сравнительная оценка и информационные связи. Киев, УкрИНТЭИ, 1993 г., в соавторстве, 1,7 п.л.
- 3.7. Вопросы социального развития низовых территориально-производственных систем. Киев, ИЭ АН УССР, 1988 г., 0,2 п.л.
- 3.8. Коммерческие банки на рынке ценных бумаг. Киев, УкрИНТЭИ, 1993 г., в соавторстве, 1,3 п.л.

Підписано до друку 3.03. 1994 р. Формат 60×84¹/₁₆.
Друк офсетний. Ум. др. арк. 1,0. Тираж 100. Зам. 257:
Друк. ПТУ № 58. 290008. Львів, Ів. Федорова, 9.

461169

AB 29.520

AB 29.520